

մը նշմարեց, որ իրեն կ'երևար թէ գա-
գաթը կը տանէր : Ինչաւ Շամունի,
ու Ռագգար անունով մէկուն իմացուց
այս գաղտնիքը . և որոշեցին որ մէկ-
տեղ ուրիշ անգամ մըն ալ սոյն փորձն
ընեն : Պալմա անտի յուսով խաբուած
չէր . յաղթուեցաւ Սպիտակ Լեռը, և
ինչպէս որ հռոմէական կայսերք իրենց
նուաճած երկիրներուն անունները ի-
րենց տիտղոս կ'առնէին, Պալմա ընդու-
նեցաւ իր նախանձորդներէն նոյն լեռան
պատուանունը : Բայ անականկալ լուրը
մէկէն տարածուելով Օւիցերիոյ ու
Սաւոյայ մէջ, մեծ ուրախութիւն պատ-
ճառեց ամենուն . և անկէ վերջը շա-
տերը Սպիտակ Լեռան գլխէն տարածե-
ցին աչուրնին բնութեան վրայ :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆՔ

ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Միւ : (Տես երես 26)

Ինչ ապագայութիւն ունին էնդանեաց
մօին վրայ Գարիշն ու անոնքը : — Վը-
ժուարին չէ ըմբռնելը թէ կենդանեաց
մօին որպիսութեանը վրայ ինչ ազդե-
ցութիւն կրնայ ունենալ անոնց տարի-
քը : () Երկնակի համար, նորածին կեն-
դանեաց միսը թոյլ կ'ըլլայ, մածու-
ցիկ, եփուելու ատեն տկար ախորժա-
հոտութիւն մը կը բուրէ, ուստի ընդ-
հանրապէս անուտելի կը համարուին :

Բայց երբ այս հասակէն կ'ելլեն ու
դեռ յարբունս չհասած, շատ կենդա-
նիք փափուկ միս կ'ունենան, առանց
թոյլ ըլլալու, և եփուելու ժամանակ
բարակ ախորժահոտութիւն մը կը բու-
րեն : Եւ երբոր յարբունս կը հասնին,
ոմանք բոլորովին կը փոխուին, ինչպէս
երբ հորթը եղն կամ երինջ կ'ըլլայ, և
առաջինէն շատ տարբեր է ասոնց մօին
եփուելու ատեն բուրած ախորժահո-
տութիւնը :

Բայ հասակն առնելէն ետեւ, արջա-

ռոց տեսակներէն ոմանց կեանքը մէկ
երկու տարի ալ երկարաձգելով, ար-
դեօք անոնց միսն աւելի համով ու ա-
խորժահամ կ'ըլլայ : Բայ կարեոր
հարցմանս վրայ շատ գիտունք մտածե-
րեն, և մասնաւորապէս մօտ ատեններս
Շըվուէյլ անունով գաղղիացի գիտ-
նականը մեծ լոյս տուաւ : Հաւանական
կ'երևայ թէ կենդանեացմէ ոմանք, ինչ-
պէս եզներն ու կովերը, յարբունս հաս-
նելէն ետեւ մէկ կամ երկու տարի գիր-
ցնելով, համով միս կ'ունենան, որ ե-
փուելով ախորժահոտութիւն մը կը
բուրեն, և սննդատուութեան ամէն
ազէկ որպիսութիւնները կ'ունենան .
ուրիշ կենդանիները, ինչպէս ոչխարը,
յարբունս հասնելէն ետեւ մէկ երկու
տարի գիրցնելով, անոնց գործուածոց
մէջ անհամեմատ կերպով առատ պա-
րարտ նիւթեր կը զատուին, որոնք թըռ-
չական պարարտ թթուներ կը բուլան-
դակեն, որոնցմով մսերնին սաստիկ հոտ
մը կ'ունենայ ու ուտելու անախորժ կ'ըլ-
լայ : Երկազու ու այծու միսն ալ ախոր-
ժահամ է քանի որ ուլ են, բայց այս
հասակս անցընելէն ետեւ դեռ յարբունս
չհասած մսերնին հոտ մը կ'ունենայ :

Բայ կենդանիք, որոնց միսը կ'ու-
տուի, որչափ հասակնին առնուն՝ այն-
չափ մսերնին իրենց ազէկ յատկութիւն
նին կը կորսնցընեն : Ինչպէս, օրինա-
կի համար, այն եզները որ չորս տա-
րուրէն կը սկսին լծուիլ ու ինչուան
ութը կամ տասը տարի շարունակ կ'աշ-
խատին, շատ դժուարաւ կրնան այն-
պէս գիրնալ՝ որ ուտուելու գան . վասն
զի անոնց մկանական մօին թելերը կը
պնդանան ու դժուարաւ կ'եփուին, ևս
առաւել ախորժով չեն ուտուիր : Իսկ
կենդանեաց տրուած ուտելիքը անոնց
մօին որպիսութեանը վրայ շատ ազդե-
ցութիւն ունենալուն տարակոյս չկայ,
թէպէտ և ինչուան հիմա եղած փոր-
ձերը բաւական չեն սեպուիր այս ազ-
դեցութիւնը ճիշդ որոշելու :

Բայ հորթերը որ լոկ կովու կաթով
կը սնանին, նոյն իսկ ինչուան չորս ամ-
սուան ալ ըլլան, տեղոյն միս մը կ'ու-

րեխառնութեան կրնայ երկարաձգուիլ կամ երազել . օրինակի համար , ձմեռը աւելի երկար ատեն պէտք է սպասել , այսինքն 2 օրէն մինչև 4 օր , ու ամառը աւելի քիչ , այսինքն 12 ժամէն ինչուան 24 ժամ , որպէս զի միսերուն գործուածոցը մէջ ինքնօրէն սկսուած հակազդեցութեամբ եղած քայքայմունքները կատարուին :

Այս նկատմամբ դիտելու պարագայ մը կայ , որ պէտք չէ զանց ընել : () րի նակի համար , եթէ կենդանին մորթելէն քիչ մը ետքը կամ թէ մէկէն միսը սառուցի մէջ դրուի , այսինքն զրոյէն 4° կամ 5° և կամ ալ աւելի վար բարեխառնութիւն ունենայ , ան ատեն անցած ժամանակը չսեպուի , վասն զի մահն հիւթոց սառելով վերն ըսուած ինքնօրէն հակազդեցութիւնները չեն սկսիր : Արեմն սառոյցը քակուելէն վերջը անցած ժամանակը պէտք է հաշուել թէ բաւական է արդեօք այն ինքնօրէն հակազդեցութեանց մահն մկանանց թելերը քայքայելու . այս ժամանակը շատ երկարատե չէ , վասն զի սառուցմամբ մահն մէջ դառնալով հեղուկները պնդանալով ու սառելով՝ անորմանրաթելերը մէկմէկէ կը հեռանան ու տեղերնէն կը խախտին , որով վերն ըսուած հակազդեցութիւնները դիւրաւ կը սկսին , և աւելի համով կ'ըլլան եզան ու ոչխարի միսը թէ որ սառելէն անմիջապէս ետքը խորովուելու ըլլան : Այկէ կը հետեւի որ քանի մը տեսակ ձկանց կակուղ ու խոնաւ միսը սառեցընելով՝ չափէն աւելի կը կակղնայ եփուելով ու շատ կամ քիչ կը գէշնայ :

Անչ աղքեցի-իւն ունի եփուելու կերպը : — () իսերուն եփուելուն կերպն ու աստիճանը մեծ ազդեցութիւն ունի անոնց որպիսութեանը վրայ իւրաքանչիւր տեսակին համեմատ : Անչպէս , երբ առանց ջրոյ , այլ սոսկ բարեխառնութեամբ կ'եփուին , որ է ըսել կը խորովին , եզան ու ոչխարի մահն մակերևութին մօտ եղած մասերը շատ աւելի կը տաքնան , 100°-ն ինչուան 130° բարեխառնութիւն կ'ունենան , մինչ-

դեռ միջին մասունքները , որ մեծագոյն մասը կը կազմեն , հազիւ թէ 50°-ն 65° կը տաքնան : Այս երկու տեսակ մսերն ալ փափուկ , հիւթալից ու համեղ կ'ըլլան հետեւեալ պատճառներուն համար . վասն զի գործարանաւոր գոյացութեց մակարդումը ու անոնց մակերևութին մօտի գործուածոց կծկումը բաւական են արգիլելու ներքին մասանց շոգիացումը կամ չորացումը . ասոնք մէջերնին գտուած հիւթով կը կակղնան , ու այնչափ բարեխառնութիւն կ'ունենան , որ բաւական է թելերը մէկմէկէ քակուել , ու մակարդել , միայն ըստ մասին , մէջերնին եղած բնասպիտակուցը , թողլով հեղուկին մէջ բնարիւնը , որով միսը կարմիր կը ներկուի , ու տալով անոնց ախորժահոտութիւն մը ու ախորժահամութիւն մը :

Արիշ շատ կենդանիք ալ , որոնց միսը պինդ ու գունաւոր է , ինչպէս նապաստակները , ջրային , վայրենի ու ընտանի հաւերը , նոյն կերպ եփուելով նոյնպէս համով կ'ըլլան , ու այլ և այլ ախորժահոտութիւններ կը բուրեն , որ իւրաքանչիւր տեսակին մասնաւոր են :

Հորթու միսն ալ նոյնպէս եփուելով , որովհետեւ նոյն հոտաւէտ սկըզբունքները չունի , անոր համար տուած հիւթը այնպէս համով չէ . ուստի պէտք է աւելի եփել , այնպէս որ ներքին բարեխառնութիւնը ինչուան 90 կամ 95° հասնի , որով վերին երեսներն աւելի խարկուելով թուխ կարմիր գոյն մը կ'առնուն ու մասնաւոր ախորժելի հոտ մը կը բուրեն :

Այն բանն է նաև տնական ու որսի հաւուց ալ . ասոնք քանի որ մատաղ ու գէր են , այս կերպ եփուելով մներնին չափաւորապէս կակուղ ու փափուկ կ'ըլլայ , և ամէն մարդ գիտէ զանազանեւ ասոնք իրենց բուրած ախորժահոտութենէն :